

- їнської наукової конференції (м. Київ, 15 березня 2012 р.) / упоряд.: О. Г. Бажан, Р. Ю. Подкур. Київ: Інститут історії України НАН України, 2013. 456 с.
5. Політичні репресії радянської доби в Україні: науково-допоміжний бібліографічний покажчик / упоряд.: Т. Приліпко, О. Марченко, З. Мусіна; автор вступ. ст. Ю. І. Шаповал; Держ. іст. б-ка України. Київ: Арістей, 2008. 587 с.
 6. Реабілітовані історією: у 27-ми т.: Донецька область / обл. редкол.: В. М. Демидко (гол.), О. М. Бут (заст. гол.). Кн. 1. Донецьк: «Регіон», 2004. С. 461–464.
 7. Черниш І. Маєстро двигунів внутрішнього згорання. *Реабілітовані історією. Харківська область*. Київ; Харків, 2008. Кн. 1. Ч. 2. С. 152–159.
 8. Шемшученко Ю. С. Жертви репресій. Репресії 1920–1950-х рр. Київ, 1993. 587 с.

ГЕРАЛЬДИЧНІ ТРАДИЦІЇ МІСТ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Мартинчук Інна

Символи є засобом відтворення міфу, в якому живе суспільство, а герб міста – це офіційна емблема, в якій у символічних образах відображені основні та найхарактерніші риси. Вважаємо, саме у радянський період було створено нову символічну систему, покликану утверджувати радянський міф.

Ключові слова: герботворення, радянська доба, Донецька область, Україна.

Серед пам'яток історії та культури міст України своєрідну групу становлять їхні герби. Герб – це відмінний знак держави, міста, роду, який зображується на прапорах, монетах, печатках, документах тощо. Це офіційна емблема, в якій відображається історія та традиції народу, найбільш характерні риси населеного пункту.

У сучасній Україні серед перших на цю тематику варто назвати дослідження А. Гречила, у якому було зроблено аналіз процесу радянського герботворення поза ідеологічного забарвлення [1]. Найзмістовнішими на сьогодні вважаємо дослідження Я. Іщенко, Є. Максименко, О. Нескоромного [2; 3; 4; 5].

Мета авторського дослідження полягає у визначенні місця процесу герботворення у Донецькій області в загальноукраїнському геральдичному процесі, виокремлення особливостей регіонального характеру.

Варто погодитися з дослідниками, які вважають, що знаки та геральдичні символи відіграють велику роль у житті будь-якого суспільства, реагуючи на зміни, які в ньому відбуваються. Тому можна стверджувати, що процес герботворення в Україні, який активно розгортається саме у радянську добу, є складовою частиною формування нового міфу та нової системи знаків і символів, яка його уособлювала.

Комплекс гербів міст Донецької області є невід'ємною частиною радянської геральдики загалом. Звертаючись до цього геральдичного комплексу, бачимо, що стихійний процес муніципального герботворення розпочався в регіоні дещо пізніше, ніж у Радянському Союзі, і припадає на кінець 60-х – початок 80-х рр. XX ст. [2, 12].

Міська геральдика у системі радянської зовнішньої атрибутики виконувала другорядну роль, сфера застосування та вжитку міських гербів і емблем була надзвичайно обмежена. Дослідниця геральдики Донецької області Є. Максименко основними мінусами радянських гербів цілком слушно вважає негеральдичну форму щита; недотримання прийнятої геральдичної естетики; надмірне нагромування фігур; одноманітність кольорів; розміщення на щиті дати заснування і назви міста; одноманітність зображених фігур (річка, колос, шестерня – ознаки більшості міст); використання сучасних негеральдизованих елементів [4, 111].

Своєрідною радянською новацією, яка наочно простежується в комплексі емблем донецького регіону, стало введення в поле щита назви міста та дати його заснування, що суперечить геральдичним правилам. Назва міста була введена в 10 із 14 гербів, дата заснування і назва – в 5 гербах. Ще однією особливістю було використання щита з гербом обласного центру для створення гербів інших міст області. Наприклад, п'ятикутник з емблеми Донецька можна побачити на гербах Дебальцевого, Сніжного та Маріуполя. Також правилом для радянських міських знаків стала повна відсутність позащитових елементів – емблеми намагалися зробити простішими і наближеними до робочих буднів. Суттєвим недоліком цих знаків була одноманітність зображуваних у щиті символів, адже всі вони здебільшого вказували на промислову орієнтацію міст. Промислово-господарська тематика наявна в усіх розглянутих гербах, на особливості географічного розташування звернули увагу автори трьох гербів (Маріуполь, Зугрес, Добропілля). Зосередженість на промислово-господарській тематиці дуже збіднила набір зображуваних елементів, через це герби виходили одноманітними, і якби не введена у поле герба назва міста, здогадатися завдяки зображеним символам, якому місту належить знак, було практично неможливо.

Окрім означених рис, особливістю емблем міст Донецької області було те, що історична геральдична спадщина не використовувалася зовсім, а також історія міст у гербах була майже не представлена. Заслуговує на увагу і те, що радянський досвід створення міських знаків поставив перед геральдикою досить складне питання, а саме питання про подальший розвиток герботворення і створення нових символів. Будь-яка сфера життя суспільства розвивається разом із ним, адже якщо вона не буде реагувати на зміни і змінюватися сама, суспільство її «переросте». Так само геральдика не може постійно користуватися базою вже створених символів, до комплексу наявних повинні додаватися нові фігури.

Отже, радянські часи покликали до життя нову символічну систему. Вона повинна була утверджувати і підтримувати радянський міф, оспівувати героїчну працю, досягнення в промисловості та сільському господарстві, створення нової людини. Нові символи мали бути зрозумілими пересічному громадянину, тож доступними, лаконічними, якомога простішими, однозначними та уніфікованими, однаково читабельними для всіх верств суспільства.

Джерела та література

1. Гречило А. Б. Українська міська геральдика / Укр. геральд. т-во; НАН України; Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського; Львів. від-ня. Київ: УГТ, Львів, 1998. 191 с.
2. Іщенко Я. О. Геральдика в Україні. Історіографія, проблеми (60-ті – 90-ті рр. ХХ ст). *Український історичний журнал*. 2002. № 3. С. 61–73.
3. Іщенко Я. О. Радянська геральдика. URL: <http://www.heraldry.com.ua/index.php3?lang=U&context=info&id=1412>
4. Максименко Є. В. Радянська геральдика Донецької області. *Історія. Наукові праці*. 2010. Вип. 134. Том 147. С. 110–114.
5. Нескоромний О. Місцева символіка єднає Україну. *Віче*. № 15. URL: <http://veche.kiev.ua/journal/4849/>

ПОЧЕСНІ НАЙМЕНУВАННЯ ВІЙСЬКОВИХ ЧАСТИН ЯК ПРОЯВ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ: ПОРІВНЯННЯ РУМУНІЇ ТА УКРАЇНИ

Стецюк Вадим

Почесні найменування частин румунської армії поступово розвиваються з другої половини ХІХ ст., водночас переважає увага до історії середньовічних румунських князівств та дако-римської епохи; в Україні домінує пам'ять про добу козацтва, також вишановані постаті давньоруської доби і герої сучасної боротьби з російською агресією.

Ключові слова: *військова частина, почесне найменування, Збройні Сили України, Збройні Сили Румунії.*

Під час характеристики конкретних ономастичних проявів політики пам'яті, особливо на пострадянському просторі, у більшості випадків згадують назви різноманітних географічних об'єктів – населених пунктів, вулиць тощо. Значно рідше у цьому контексті згадуються інші типи власних назв, серед яких назви й почесні найменування військових частин та з'єднань.